

УДК 78.071.1(477)(091):378.091.3

DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/88-2-13>

Ділявер ОСМАНОВ,

orcid.org/0000-0001-7883-3828

заслужений діяч мистецтв України, доцент,
професор кафедри оперно-симфонічного диригування
Національної музичної академії України імені П.І. Чайковського
(Київ, Україна) *dilyaverosman@gmail.com*

РЕПЕРТУАР СТУДЕНТСЬКОГО СИМФОНІЧНОГО ОРКЕСТРУ У ВОЄННИЙ ПЕРІОД ЯК ВІДОБРАЖЕННЯ ОСВІТНЬО-ВИХОВНОЇ МІСІЇ МИСТЕЦТВА

У статті аналізується концертна діяльність студентського симфонічного оркестру Національної музичної академії України імені П. І. Чайковського за останні кілька років. Розглядається широкий репертуар колективу, що поєднує класичні зразки світової музики та української національної композиції, а також сучасні твори вітчизняних композиторів. Особлива увага приділяється програмам, присвяченим ювілейним та пам'ятним датам видатних українських композиторів, таких як Микола Лисенко, Борис Лятошинський, Мирослав Скорик, Левко Колодуб, Євген Станкович, Леся Дичко, а також тематичним пам'ятним концертам на честь героїв Небесної Сотні та полеглих воїнів.

Виконання української симфонічної музики у репертуарі оркестру не лише сприяє збереженню та популяризації національної музичної спадщини, а й виконує важливу роль у формуванні культурної ідентичності та патріотичного виховання молодого покоління. У статті відзначено високий рівень виконавської майстерності колективу, що підтверджується регулярною участю у мистецьких заходах академії, фестивалях, а також організацією тематичних концертів різної спрямованості.

Значущим аспектом діяльності оркестру є активне залучення студентів до сольних виступів, що сприяє розвитку їхніх професійних компетенцій та сприяє формуванню нової генерації висококваліфікованих музикантів. Дослідження репертуару свідчить про динамічне збагачення концертної програми, включення сучасних творів українських композиторів та адаптацію світових музичних шедеврів.

Отже, діяльність студентського симфонічного оркестру є важливим чинником у розвитку академічної музики в Україні, підтримці культурного спадку та формуванні національної самосвідомості в умовах сучасних соціокультурних викликів.

Ключові слова. Студентський симфонічний оркестр, концертна діяльність, українська симфонічна музика, національна музична спадщина, музична ідентичність, патріотичне виховання, академічна музика України, мистецькі заходи, музичні ювілеї, концерт пам'яті, музичний репертуар.

Dilyaver OSMANOV,

orcid.org/0000-0001-7883-3828

Honored Art Worker of Ukraine, Associate Professor,
Professor at the Department of Opera and Symphony Conducting
Ukrainian National Tchaikovsky Academy of Music
(Kyiv, Ukraine) *dilyaverosman@gmail.com*

REPERTOIRE OF THE STUDENT SYMPHONY ORCHESTRA DURING THE WAR PERIOD AS A REFLECTION OF THE EDUCATIONAL AND EDUCATIONAL MISSION OF ART

The article analyzes the concert activities of the student symphony orchestra of the National Music Academy of Ukraine named after P. I. Tchaikovsky over recent years. It examines the broad repertoire of the ensemble, combining classical examples of world music and Ukrainian national compositions, as well as contemporary works by domestic composers. Special attention is given to programs dedicated to the anniversary dates of prominent figures of Ukrainian culture, such as Mykola Lysenko, Yevhen Stankovych, Lesia Dychko, Myroslav Skoryk, Levko Kolodub, Borys Lyatoshynsky, as well as thematic memorial concerts honoring the Heroes of the Heavenly Hundred and fallen soldiers. The performance of Ukrainian symphonic music in the orchestra's repertoire not only contributes to the preservation and popularization of the national musical heritage but also plays an important role in shaping cultural identity and patriotic education of the younger generation. The article highlights the high level of the ensemble's performing skills, confirmed by regular participation in the academy's artistic events, festivals, and organization of thematic concerts of various directions. A significant aspect of the orchestra's activities is the active involvement of students in solo performances, which ensures the development of their professional competencies and promotes the formation of a new generation of highly qualified

musicians. The repertoire study indicates a dynamic enrichment of the concert program, including contemporary works by Ukrainian composers and adaptations of world musical masterpieces. Thus, the activity of the student symphony orchestra is an important factor in the development of academic music in Ukraine, supporting cultural heritage and forming national self-awareness amid contemporary socio-cultural challenges.

Key words: *Student Symphony Orchestra, Concert Activity, Ukrainian Symphonic Music, National Musical Heritage, Musical Identity, Patriotic Education, Academic Music Of Ukraine, Artistic Events, Musical Anniversaries, Memorial Concerts, Musical Repertoire.*

Постановка проблеми. Сучасні виклики, спричинені повномасштабною війною в Україні, істотно вплинули на всі сфери суспільного життя, зокрема й на сферу мистецької освіти. В умовах воєнного стану особливого значення набуває пошук нових форм і змісту професійної підготовки майбутніх музикантів, які поєднують художньо-естетичну складову з патріотичним, громадянським і духовно-моральним вихованням. У цьому контексті діяльність студентського симфонічного оркестру як освітньої формації в межах академічного простору НМАУ ім. П. І. Чайковського заслуговує на особливу увагу.

Репертуарна політика оркестру в період війни відображає не лише високі художні стандарти, а й відповідь на запити часу – осмислення історичної пам'яті, вшанування героїзму, формування стійкості, національної ідентичності та духовної єдності через мистецтво. Участь студентів у підготовці та виконанні програм, пов'язаних із воєнною тематикою, є не лише важливим компонентом навчального процесу, а й чинником емоційного, етичного та світоглядного зростання особистості митця.

Незважаючи на складні умови, студентський симфонічний оркестр продовжує активну концертну діяльність, демонструючи приклад мистецької відповідальності й професійної витримки. Вивчення репертуару цього періоду дозволяє проаналізувати, як мистецтво служить засобом освітнього впливу та духовної підтримки в надзвичайних соціальних обставинах, а також окреслити нові перспективи мистецької освіти у кризовий час.

Отже, актуальність дослідження зумовлена необхідністю осмислення ролі симфонічного оркестру як освітнього і виховного інструмента в умовах воєнного часу, а також потребою у формуванні адаптивних стратегій підготовки майбутніх музикантів, здатних до професійної й громадянської самореалізації в умовах сучасних викликів.

Аналіз досліджень. Питання професійної підготовки майбутніх музикантів у процесі оркестрового виконавства розглядається низкою вітчизняних і зарубіжних дослідників. Зокрема, О. Бендікова акцентує увагу на методичних під-

ходах до формування виконавських навичок студентів у вищій музичній школі, підкреслюючи значення системної оркестрової практики для розвитку технічної та інтерпретаційної майстерності (Бендікова, 2015). С. Гаврилець виділяє роль ансамблевого мислення як ключового елементу професійної компетентності музикантів, що формується через колективну виконавську діяльність (Гаврилець, 2018). Н. Герасимова-Персидська наголошує на вихованні художнього смаку та розвитку інтерпретаційної культури, що сприяє глибшому сприйняттю музичних творів і формуванню особистісних цінностей (Герасимова-Персидська, 2017). І. Клячко в своїх працях досліджує особливості професійної підготовки оркестрових виконавців із акцентом на розвиток технічної бази та творчого потенціалу (Клячко, 2020). Т. Рощина та Л. Шумська звертають увагу на педагогічні аспекти виховання художнього смаку і соціалізації студентів у процесі оркестрової діяльності (Рощина, 2016; Шумська, 2019).

Значущість мистецтва як засобу соціалізації особистості у складних соціокультурних умовах підкреслюють Л. Масол, Н. Радишевська та Г. Тарасов. Вони виділяють мистецтво як потужний інструмент емоційної підтримки, формування патріотичної свідомості та активної громадянської позиції молоді, що особливо актуально в контексті освітнього процесу (Масол, 2019; Радишевська, 2021; Тарасов, 2018).

Особливу увагу приділено дослідженням, які розкривають функціонування мистецьких колективів у періоди соціальних потрясінь та збройних конфліктів. О. Козаренко, І. Пустовалова та О. Шокало аналізують трансформації репертуарної політики оркестрів, що відображають сучасні соціокультурні виклики, сприяють збереженню національної ідентичності та виконують меморіальну й просвітницьку функції (Козаренко, 2020; Пустовалова, 2021; Шокало, 2019).

Проте, незважаючи на наявність значного теоретичного матеріалу, дослідження, що комплексно розглядають роль студентських симфонічних оркестрів у реалізації освітньо-виховного потенціалу мистецтва в умовах воєнного стану, залишаються обмеженими. Особливо недостат-

ньо вивчено вплив репертуарного наповнення концертної діяльності на формування громадянської зрілості, духовно-моральної стійкості та естетичної свідомості молодих музикантів. Відтак, актуальним є подальше наукове осмислення взаємозв'язку між репертуарною стратегією студентських оркестрів, професійною підготовкою та вихованням у контексті сучасних викликів, спричинених війною.

Метою статті є всебічний аналіз репертуарної діяльності студентського симфонічного оркестру Національної музичної академії України імені П. І. Чайковського в умовах воєнного часу як складової освітньо-виховного процесу, що сприяє формуванню професійних, духовно-моральних і громадянських якостей майбутніх музикантів.

Виклад основного матеріалу дослідження. Студентський симфонічний оркестр Національної музичної академії України імені П. І. Чайковського є важливою складовою освітнього й культурного середовища закладу вищої музичної освіти. Від моменту заснування у 1920-х роках ХХ століття оркестр виконує функцію фахової творчої лабораторії, де студенти здобувають необхідний досвід професійного оркестрового виконавства. За більш ніж столітню історію колектив сформував власні традиції, став однією з візитівок Академії, а його випускники поповнюють кращі музичні колективи України та світу.

З 1970-х років діяльність студентського симфонічного оркестру набула постійного концертного формату, зокрема через участь у філармонічних програмах Колонного залу Національної філармонії України імені М. В. Лисенка. Протягом десятиліть оркестром керували видатні диригенти-педагоги: Олександр Орлов, Веніамін Тольба, Натан Рахлін, Стефан Турчак, Іван Гамкало, Роман Кофман, Ігор Палкін. Співпраця з визнаними музикантами зарубіжжя та із провідними українськими солістами (Юрієм Котом, Антонієм Баришевським, Богданою Півненко, Дмитром Ткаченком, Олексієм Гринюком та ін.) – суттєво підвищила виконавський рівень студентського оркестру та забезпечила його авторитет у мистецькому просторі.

Символічним є виступ оркестру у серпні 2005 року на престижному молодіжному фестивалі «Young Euro Classic» у Берліні під керівництвом Романа Кофмана. У програмі прозвучала унікальна транскрипція 24 каприсів Ніколо Паганіні, створена Мирославом Скориком – композитором, чия творчість особливо актуалізувалася у період національного спротиву.

У 2015 році, вже під орудою Ігоря Палкіна, оркестр вдруге взяв участь у фестивалі «Young

Euro Classic». У репертуарній програмі було представлено твори, які репрезентували українське музичне сьогодення та спадщину: Симфонія №2 П. І. Чайковського, Концерт для скрипки Євгена Станковича, симфонічна поема аспіранта Академії Андрія Мерхеля. Така програма відображає концепцію цілісної мистецько-виховної дії, в якій поєднано традицію й сучасність, національне й загальнолюдське.

З 2022 року оркестр очолює заслужений діяч мистецтв України, професор кафедри оперно-симфонічного диригування – маєстро Ділявер Османов. Його перший концерт як художнього керівника колективу був присвячений 180-річчю від дня народження Миколи Лисенка – постаті, що уособлює українську культурну ідентичність. Програма охоплювала твори, що стали символами української духовної спадщини: увертюра до опери «Тарас Бульба» а також арії Остапа і Тараса з цієї ж опери, Вальс розлука, Рапсодія №2 «Думка-Шумка», «Боже Великий, Єдиний» та гімн України та інші. Концерт засвідчив послідовну орієнтацію на поглиблення національного репертуару. Цей виступ став знаковим – не лише з огляду на мистецький рівень, а й як приклад реалізації виховного потенціалу симфонічної музики у кризовий час.

Особливої ваги набула діяльність оркестру у період війни, коли мистецька сфера набула нових змістів – зокрема виховних, патріотичних, культуроцентричних. Саме в цей час репертуар оркестру трансформується відповідно до викликів доби, набуваючи символічної функції – бути носієм культурної пам'яті, засобом естетичної рефлексії й духовної підтримки. Виконання творів українських композиторів – від класиків до сучасників – акцентує на національній ідентичності, культурній тягlostі та стійкості українського духу (Козаченко, 2020).

Функціонування студентського симфонічного оркестру Національної музичної академії України імені П. І. Чайковського має багатолітню традицію і нерозривно пов'язане з реалізацією освітньої та мистецької місії закладу вищої музичної освіти. У період повномасштабної війни, розпочатої Російською Федерацією проти України, діяльність колективу набула нового змістового наповнення, що зумовлено необхідністю переосмислення ролі мистецтва як чинника підтримки національної ідентичності, духовної стійкості та соціальної згуртованості.

У воєнний період репертуарна політика оркестру стала важливим інструментом художньої комунікації, орієнтованої не лише на професійну

підготовку студентів, але й на виховання гуманістичних і патріотичних цінностей. Вибір творів для виконання базувався на їхній духовно-символічній наповненості, здатності відображати історичні, культурні та моральні імперативи сучасного українського суспільства. Особлива увага приділялася включенню до програм творів українських композиторів – класиків і сучасників, які репрезентують національну композиторську школу та акумулюють у собі ідеї свободи, гідності, пам'яті й спротиву.

Знаковими подіями у концертній діяльності студентського оркестру стали тематичні програми, присвячені вшануванню Героїв Небесної Сотні, пам'яті загиблих військовослужбовців, видатних українських композиторів і діячів культури. Зокрема, концерт «Свіча пам'яті», присвячений вшануванню полеглих за свободу України, набув форми духовно-мистецької рефлексії, у якій музика слугувала засобом емоційного осмислення трагічних подій і водночас утвердженням сили національного духу.

У структурі освітнього процесу така діяльність сприяє формуванню у студентів комплексного світогляду, що поєднує високу виконавську культуру з усвідомленням соціальної ролі музиканта у сучасному суспільстві. Участь у підготовці тематичних програм вимагає від молодих виконавців не лише технічної досконалості, а й інтерпретаційної зрілості, здатності розкривати художній зміст творів у відповідному історико-культурному контексті.

Залучення до репертуару творів сучасних українських композиторів, зокрема Євгена Станковича, Левка Колодуба, Мирослава Скорика, Олега Безбородько, В'ячеслава Самофалова, Максима Кучмета сприяє актуалізації вітчизняної симфонічної спадщини, стимулює пізнавальний інтерес студентів до новітніх тенденцій у музиці та розширює їхнє художнє мислення. Ці твори не лише відзначаються естетичною цінністю, а й відображають актуальні суспільні настрої, історичну пам'ять і ментальні маркери української культури.

У період повномасштабної війни студентський симфонічний оркестр НМАУ ім. П. І. Чайковського зберігає високу професійну планку та активно реалізує освітньо-виховну місію академічного мистецтва. Репертуар колективу в цей час зазнав усвідомленого переосмислення й тематичного наповнення, спрямованого на утвердження національної ідентичності, збереження пам'яті, моральної підтримки суспільства та виховання стійкості духу.

Значиме місце у творчій діяльності оркестру займають **пам'ятні концерти**, що вшановують

героїв, полеглих за свободу України. Так, **20 лютого 2023 року** відбувся перший **концерт «Свіча пам'яті»**, до якого увійшли твори Лесі Дичко, Б. Лятошинського, Дж. Вільямса та В.А. Моцарта. Рік потому, **20 лютого 2024 року**, оркестр представив іншу програму, в центрі якої – Симфонія №3 та «Заповіт» Лятошинського, а також п'ята частина монументального твору Євгена Станковича «Страсті за Тарасом».

У 2023 році оркестр вшанував 80-річчя Євгена Станковича (24.04.2023) виконанням його знакових творів — «Українська поема», «Симфонієтта», музика до балету «Майська ніч», а також ораторії «Страсті за Тарасом». Особливу увагу привернуло виконання «Симфонієти», проінтерпретованої студентським симфонічним оркестром НМАУ під керівництвом Ділявера Османа. Цей концерт, перенесений із 2022 року через початок повномасштабної війни, став прикладом осмисленої музичної відповіді на виклики часу. Як зазначає О. А. Д'ячкова у статті «Модифікація примар»: Симфонієта Євгена Станковича у диригентських інтерпретаціях 2017 та 2023 років», у нових умовах диригент представив оновлену концепцію твору. Замість відчутної раніше «примари» С. Прокоф'єва, на перший план вийшов вплив І. Стравінського – зокрема, оркестрова артикуляція другого розділу відсилає до опери *The Rake's Progress*. Також у стилістичному полі інтерпретації з'явилися риси, притаманні музиці К. Дебюссі, Ф. Пуленка, А. Онеггера, К. Орфа. Посилилася роль цитати з прелюдії Й. С. Баха, змінився характер тромбонного соло, яке з сольної промови трансформувалося у похоронний марш, що виражає суспільну, а не індивідуальну емоцію. Фінальні акорди набутих рис батальної сцени, а мажорний акорд арфи – звучання світлого символу надії. Замість гри контрастів, як у версії В. Сіренка, постає людяна інтонація зітхання. Таким чином, бачимо, як мистецька інтерпретація, включаючи навіть нюанси оркестровки й динаміки, відображає політичний і культурний контекст сучасності [4].

У контексті загальної програми оркестру, спрямованої на осмислення національної ідентичності, також варто згадати концерти до 85-річчя Лесі Дичко (15.11.2024) та концерт пам'яті Левка Колодуба (2.05.2025), у яких звучали програмні твори, що глибоко репрезентують українську культуру – як через фольклорні інтонації, так і через академічну глибину художнього мислення. Ці події стали не лише вшануванням видатних композиторів, але й демонстрацією репертуарної політики, зорієнтованої на збереження й розвиток

української музичної спадщини в умовах викликів сучасності.

Визначної подією стало й виконання ораторії «Страсті за Тарасом» у концерті до 162-ї річниці перепоховання Тараса Шевченка (22.05.2023), що надало твору особливого меморіального звучання та актуальності в умовах війни. Ще одним важливим репертуарним акцентом став урочистий концерт з нагоди 160-річчя Національної музичної академії України імені П. І. Чайковського (27.10.2023), у якому були представлені шедеври української симфонічної музики: твори А. Кос-Анатольського, М. Скорика, Б. Лятошинського, Ю. Шевченка, Є. Станковича, О. Безбородька та М. Лисенка. Усі ці події засвідчили цілеспрямовану стратегію оркестру щодо формування культурного фронту через утвердження національної композиторської школи та активну підтримку духовного спротиву засобами мистецтва.

Особливе місце в репертуарній діяльності колективу займає участь у Міжнародному фестивалі «Династія», що став сталою традицією. У 2023 та 2024 роках у межах цього фестивалю оркестр виконував твори Й. С. Баха, В. А. Моцарта, К. Сен-Санса, К. М. Вебера, Є. Станковича, В. Самофалова, Д. Чімарози, Р. Шумана, демонструючи органічне поєднання української та європейської музичних традицій. Таким чином, репертуарна політика оркестру не лише акцентує на підтримці національного мистецтва, а й сприяє діалогу культур, зберігаючи баланс між історичною спадщиною та сучасними викликами.

Важливою мистецькою та педагогічною подією став проєкт «Студенти оркестру грають соло» (30.04.2024), у межах якого молоді музиканти виступили як солісти з оркестром, виконуючи твори Л. ван Бетховена, Ф. Дюпелера, Р. Штрауса, В. Вайнена, А. Томазі, А. Маркеса, М. Равеля та інших композиторів. Ініціатива не лише сприяла професійному зростанню студентів і зміцненню їхньої сценічної практики, а й стала прикладом реалізації цінностей особистісного розвитку через творчу колективну взаємодію. Проєкт засвідчив відкритість оркестру до формування нової генерації виконавців, здатних розкривати свій потенціал у взаємодії з великим ансамблем.

Серед інших важливих подій репертуарного сезону – концерт 5 листопада 2024 року, у програмі якого прозвучала Симфонія №3 Й. Брамса, «Варіації і fuga на тему Перселла» Б. Бріттена та концерт для труби А. Томазі. А вже 4 березня 2025 року відбулося виконання грандіозної симфонічної сюїти «Планети» Густава Голста, що стало демонстрацією технічної, художньої та

емоційної зрілості оркестру. Ці події підкреслили високий рівень виконавської майстерності, жанрову та стилістичну широту репертуару колективу, а також його здатність працювати з масштабними симфонічними формами світового класичного спадку.

Таким чином, репертуар студентського симфонічного оркестру у воєнний час є не лише художнім свідченням доби, але й виявом освітньо-виховної місії мистецтва: він сприяє формуванню патріотизму, стійкості, духовного збагачення молоді та збереженню національної культурної пам'яті. Кожен виступ є актом культурного спротиву й відновлення – частиною великої симфонії незламної України. Репертуар студентського симфонічного оркестру у воєнний період виконує інтегративну функцію, поєднуючи навчальну, виховну, художню та громадянську складові підготовки майбутніх музикантів. Це дозволяє говорити про оркестр як про не лише освітню, а й культурну інституцію, що активно реагує на виклики часу і сприяє збереженню та трансляції цінностей, важливих для національного буття.

Висновки. Аналіз концертної діяльності студентського симфонічного оркестру Національної музичної академії України імені П. І. Чайковського засвідчує високий рівень професійної підготовки виконавців, широку жанрово-стильову палітру репертуару та глибоку інтеграцію колективу в культурно-мистецький простір академії й країни загалом.

Особливу увагу колектив приділяє виконанню української симфонічної музики, охоплюючи як твори класиків національної композиторської школи, так і твори сучасних композиторів. Зокрема, систематичне звернення до творчості М. Лисенка, Є. Станковича, М. Скорика, Л. Колодуба, Б. Лятошинського, Л. Дичко, В. Самофалова та інших композиторів сприяє збереженню і популяризації національної музичної спадщини, формуванню культурної ідентичності та розвитку патріотичного виховання молоді.

Концертні програми оркестру відзначаються тематичною спрямованістю й глибоким змістовим наповненням. Урочисті, пам'ятні та ювілейні заходи, присвячені визначним постатям української культури, національним героям і значущим історичним подіям, відіграють важливу роль у формуванні духовних орієнтирів сучасного слухача.

Значущим напрямом діяльності колективу є залучення студентів до сольних виступів у складі оркестру, що забезпечує реалізацію освітньої функції, підтримку професійного розвитку моло-

дих виконавців та формування їхньої сценічної майстерності.

Таким чином, діяльність студентського симфонічного оркестру виступає вагомим чинником

культурного поступу, сприяє збагаченню музично-освітнього середовища та утвердженню цінностей української академічної музики у сучасному соціокультурному контексті.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бендікова О. Методика формування виконавських навичок студентів у вищій музичній школі. *Музична освіта*. 2015. 3(1), С. 45–52.
2. Гаврилець С. Розвиток ансамблевого мислення в процесі оркестрового виконавства. *Педагогіка мистецтва*. 2018. 7(2), С. 22–29.
3. Герасимова-Персидська Н. Художній смак і інтерпретаційна культура у виконавській діяльності студентів. *Вісник музичного мистецтва*. 2017. 4(3), С. 33–40.
4. Д'ячкова О. А. «Модифікація примар»: симфоніста Євгена Станковича у диригентських інтерпретаціях 2017 та 2023 років. *Музичний твір у сучасному медіапросторі*. Науковий вісник Національної музичної академії України імені П. І. Чайковського. 2023. Вип. 138. С. 60–75.
5. Клячко І. Професійна підготовка оркестрових виконавців: технічний та творчий аспекти. *Музично-педагогічний журнал*. 2020. 10(1), 15–23.
6. Масол Л. Мистецтво як засіб соціалізації особистості в сучасних умовах. *Психологія і суспільство*. 2019. 12(4). С. 78–85.
7. Пустовалова І. Репертуарна політика мистецьких колективів у воєнний період. *Культурологічні дослідження*. 2021. 5(1), С. 44–51.
8. Радишевська, Н. Роль мистецтва у формуванні патріотичної свідомості молоді. *Освітній вісник*. 2021. 8(2), С. 12–18.
9. Рощина Т. Виховання художнього смаку у студентів-музикантів у процесі оркестрової практики. *Методика музичної освіти*. 2016. 6(3), С. 50–57.
10. Шокало, О. Музичні колективи в умовах соціальних потрясінь: виклики та перспективи. *Соціокультурні трансформації*. 2019. 3(2), С. 37–43.
11. Шумська Л. Педагогічні аспекти розвитку інтерпретаційної культури у вищій музичній школі. *Музична педагогіка*. 2019. 7(4), С. 29–36.
12. Тарасов Г. Мистецтво і формування громадянської позиції в молодіжному середовищі. *Сучасна педагогіка*. 2018. 9(1), С. 66–73.
13. Козаренко О. Національна ідентичність у репертуарі мистецьких колективів. *Мистецтвознавчі студії*. 2020. 11(2), С. 54–60.

REFERENCES

1. Bendikova O. (2015). Metodyka formuvannia vykonavskykh navychok studentiv u vyshchii muzychnii shkoli [Methodology of developing performance skills of students in higher music school]. *Muzychna osvita – Musical Education*, 3(1), 45–52. [in Ukrainian].
2. Havrylets S. (2018). Rozvytok ansamblevoho myslennia v protsesi orkeshtrovoho vykonavstva [Development of ensemble thinking in orchestral performance process]. *Pedahohika mystetstva – Art Pedagogy*, 7(2), 22–29. [in Ukrainian].
3. Herasymova N. (2017). Khudozhnii smak i interpretatsiina kultura u vykonavskii diialnosti studentiv [Artistic taste and interpretive culture in students' performance]. *Visnyk muzychnoho mystetstva – Bulletin of Musical Art*, 4(3), 33–40. [in Ukrainian].
4. Diachkova O. A. (2023). «Modyfikatsiia pryamar»: symfonieta Yevhena Stankovycha u dyryhentskykh interpretatsiakh 2017 ta 2023 rokiv. *Muzychnyi tvir u suchasnomu mediaprostori* [“Modification of ghosts”: Yevgeny Stankovich's symphony in conductor's interpretations 2017 and 2023 years. A musical work in the modern media space]. *Naukovyi visnyk Natsionalnoi muzychnoi akademii Ukrainy imeni P. I. Chaikovskoho – Scientific Bulletin of the National Music Academy of Ukraine named after P. I. Tchaikovsky*, 138, 60–75. [in Ukrainian].
5. Kliachko I. (2020). Profesiina pidhotovka orkeshtrovvykh vykonavtsiv: tekhnichniy ta tvorchyi aspekty [Professional training of orchestral performers: technical and creative aspects]. *Muzychno-pedahohichniy zhurnal – Musical-Pedagogical Journal*, 10(1), 15–23. [in Ukrainian].
6. Masol L. (2019). Mystetstvo yak zasib sotsializatsii osobystosti v suchasnykh umovakh [Art as a means of socialization of personality in modern conditions]. *Psykhohihiia i suspilstvo – Psychology and Society*, 12(4), 78–85. [in Ukrainian].
7. Pustovalova I. (2021). Repertuarna polityka mystetskykh kolektyviv u voiennyi period [Repertoire policy of artistic groups during the war period]. *Kulturolohichni doslidzhennia – Culturological Studies*, 5(1), 44–51. [in Ukrainian].
8. Radyzhevska N. (2021). Rol mystetstva u formuvanni patriotychnoi svidomosti molodi [The role of art in forming patriotic consciousness of youth]. *Osvitnii visnyk – Educational Bulletin*, 8(2), 12–18. [in Ukrainian].
9. Roshchyna T. (2016). Vychovannia khudozhnogo smaku u studentiv-muzykantiv u protsesi orkeshtrovoi praktyky [Fostering artistic taste of music students in orchestral practice]. *Metodyka muzychnoi osvity – Methodology of Music Education*, 6(3), 50–57. [in Ukrainian].

10. Shokalo O. (2019). Muzychni kolektyvy v umovakh sotsialnykh potriasin: vyklyky ta perspektyvy [Musical collectives under conditions of social upheaval: challenges and prospects]. *Sotsiokulturni transformatsii – Socio-Cultural Transformations*, 3(2), 37–43. [in Ukrainian].
11. Shumska L. (2019). Pedagogichni aspekty rozvytku interpretatsiinoi kultury u vyshchii muzychnii shkoli [Pedagogical aspects of developing interpretive culture in higher music education]. *Muzychna pedahohika – Music Pedagogy*, 7(4), 29–36. [in Ukrainian].
12. Tarasov H. (2018). Mystetstvo i formuvannia hromadianskoi pozytsii v molodizhnomu seredovyshchi [Art and formation of civic position in youth environment]. *Suchasna pedahohika – Contemporary Pedagogy*, 9(1), 66–73. [in Ukrainian].
13. Kozarenko O. (2020). Natsionalna identychnist u repertuari mystetskykh kolektyviv [National identity in the repertoire of artistic groups]. *Mystetstvoznachchi studii – Art Studies*, 11(2), 54–60. [in Ukrainian].